

การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายบรรหาร ศิลปอาชา

THE RISE TO PREMIERSHIP OF MR. BANHARN SILPA-ARCHA

พัชรพงศ์ ศรีพุ่ม¹ และธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์²

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต (constantinbunbun@hotmail.com)

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต (thamrongsakpetch@gmail.com)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาการขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายบรรหาร ศิลปอาชา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและบทบาททางการเมืองของนายบรรหาร ศิลปอาชา ก่อนดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือเอกสาร หนังสือพิมพ์ บทความ วิทยานิพนธ์ เอกสารวิจัย เอกสารทางวิชาการ บทความวิชาการ และการเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย พบว่า ในส่วนของปัจจัยด้านพื้นฐาน นั้นพบว่า ปัจจัยในเรื่ององค์ประกอบพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นพื้นฐานทางครอบครัว บุคลิกภาพ ความสามารถ ความรู้ประสบการณ์ การเป็นบุคคลที่มาจากครอบครัวธรรมดาที่ไม่มั่งมีฐานะร่ำรวยหรือเงินทองที่มากมาย, มีความสามารถในการพูด มีความเฉลียวฉลาด, มีคุณธรรม, มีความซื่อตรง มีความเสียสละ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความรู้ มีประสบการณ์ในการทำงาน สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ มีความสุขุมรอบคอบ ความคิดผู้นำทางการเมือง พูดคำไหนคำนั้น ส่วนแล้วแต่มีส่วนที่ทำให้ นายบรรหาร ศิลปอาชา ขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่เป็นเพียงปัจจัยย่อยเท่านั้น ส่วนปัจจัยในเรื่องฐานอำนาจทางการเมืองนั้น พบว่า ฐานอำนาจที่สำคัญคือ ฐานอำนาจจากพรรคชาติไทย ฐานอำนาจจากผู้ดำรงตำแหน่งสูงกว่าทางการเมือง ผู้อาวุโสทางการเมือง ที่ให้ความเมตตา นอกจากนั้นจะเป็นพลังจากภายนอกรัฐสภา เช่น ประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี มีส่วนอย่างมากในการช่วยให้ นายบรรหาร ศิลปอาชา ขึ้นสู่ตำแหน่งสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ทางการเมือง ในส่วนของปัจจัยด้านสถานการณ์ คือ เงื่อนไขหรือสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น ๆ พบว่า สถานการณ์ทางการเมืองก็มีผลมากที่ทำให้ นายบรรหาร ศิลปอาชา ขึ้นสู่ตำแหน่งสำคัญ ๆ ต่าง ๆ ทางการเมือง

คำสำคัญ: การขึ้นสู่ตำแหน่ง, นายกรัฐมนตรี, บรรหาร ศิลปอาชา

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the development and political role of Mr. Banharn Silpa-archa before becoming a prime minister. This research was done by studying relevant documents: books, newspapers, articles, theses, research papers, academic papers and field data collection from interviews to be used for data analysis. The findings were as follows. In the aspect of basic personal factors, it was found that family foundation, personality, ability, knowledge and experience, being a person from an ordinary family without wealth, rhetoric, intelligence, virtue, honesty, sacrifice, attention to the common interest, knowledge, experience in work, ability to solve immediate problems, discretion, political leadership, valuing his own words had all contributed to Mr. Banharn Silpa-archa

becoming a Prime Minister. However, they were just sub-factors. In the aspect of political power base factor, it was found that his power base was Chart Thai Party with the power base being from higher political position holders and kind political seniors. Additionally, it was also outside the parliamentary power such as people in Suphanburi having greatly contributed to Mr. Banharn Silpa-archa rise to important political positions. In the aspect of situational factors i.e. the political situation at the time, it was found that the political situation was very fruitful for Mr. Banharn Silpa-archa to rise to important political positions.

Keywords: Rise to premiership, Prime Minister, Banharn Silpa-archa

1. บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยประเทศไทยนั้น อำนาจสูงสุดจะอยู่ที่ประชาชน แม้ว่าจะไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารประเทศโดยตรง แต่ด้านการเลือกตั้ง ประชาชนจะตัดสินใจว่าบุคคล หรือ กลุ่มบุคคลใด จะได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ให้เป็นผู้บริหารประเทศ ในด้านต่างๆ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลต่างๆ สามารถเสนอตัวเข้ารับใช้ส่วนรวม โดยการเลือกตั้ง จึงเปิดโอกาสให้ประชาชน ใช้สิทธิในการเลือกบุคคลที่ต้องการให้เป็นเป็นปากเสียงแทนตัวเองในสภา (สุขุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ์, 2543) การเลือกตั้งของประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่ามีความไม่เป็นประชาธิปไตยมาตั้งแต่ต้น เห็นได้จากบรรดาผู้สมัครที่ส่วนใหญ่ ก็หวังว่าจะได้รับตำแหน่ง และ เข้าไปกอบโกยผลกำไรต่างๆจากตำแหน่งของตน จึงเป็นที่มาของการซื้อเสียง กลุ่มชนชั้นนำที่ไม่ได้มีฐานะที่ดี หรือประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ ไม่สามารถรับภาระนี้ไหว จึงหัน ไปพึ่งพากลุ่มนักธุรกิจ หรือ บรรดาพ่อค้าที่มีเงินทุน และต้องการเข้าไปปกป้องธุรกิจของตนในระบบการกำหนดนโยบาย เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจของตน กลุ่มพ่อค้าธุรกิจจึงกลายเป็นกลุ่มชนชั้นนำในพรรคการเมืองนั่นเอง เนื่องจากมีกำลังทรัพย์ การเมืองจึงกลายเป็นเรื่องของชนชั้นนำทางธุรกิจด้วย เช่น กรณีในการพิจารณากำหนดตัวรัฐมนตรีของพรรคการเมืองจะต้องประกอบด้วย 1. ความรู้ความสามารถ คือ บุคคลที่จะไปเป็นรัฐมนตรี จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และ ประสบการณ์ ที่จะสามารถบริหารกระทรวงได้ 2. ความอาวุโสทางการเมือง หมายถึง ระยะเวลาที่บุคคลหนึ่งเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงในพรรค 3. ความช่วยเหลือต่อพรรค (กนก วงษ์ตระหง่าน, 2528) หมายถึง ความช่วยเหลือที่บุคคลหนึ่ง ให้แก่พรรคในด้านต่างๆ เช่น ทรัพย์สิน พบว่าความช่วยเหลือโดยเฉพาะการช่วยให้พรรคได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นกรณีในการต่อรองให้ได้จำนวนตำแหน่งรัฐมนตรีมา ในปัจจุบันจะมีข่าวตามหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการทุ่มเงินเพื่อซื้อนักการเมืองให้ย้ายพรรคมาลงสมัครในพรรคคนนั่นเอง ถ้าได้บุคคลที่มีโอกาสชนะการเลือกตั้งมากก็จะเป็นประโยชน์ต่อพรรคของกลุ่มคนนั่นเอง และทำให้พรรคมีความหวังที่จะจัดตั้งรัฐบาล หัวหน้าพรรคมีโอกาสได้เป็นนายกรัฐมนตรี และ สมาชิกพรรคก็มีโอกาสได้เป็นรัฐมนตรี หรือตำแหน่งสำคัญๆ ต่างๆ ในการเมือง หรือ คณะรัฐบาล เพื่อที่จะได้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มธุรกิจหรือกลุ่มของตนให้ได้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม บุคคลที่เข้ามาเป็นนักการเมือง และ ขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้โดยที่ไม่มีอำนาจ หรือ ชื่อเสียง หรือ การเงินที่มั่นคง ก็ยังมีอยู่ คือ นายบรรหาร ศิลปอาชา ที่มาจากบุคคลธรรมดา ที่ไม่ได้ร่ำรวย ไม่ได้มาจากตระกูลเก่าแก่ แต่อย่างไรก็ตาม เป็นเพียงคนธรรมดาที่ต้องการเข้ามาเล่นการเมือง และ ก็ยังสามารถเป็นนักการเมืองอาชีพที่ดีได้ จนได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่างๆ เช่น สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิกวุฒิสภาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลขานุการพรรค หัวหน้าพรรคการเมือง รัฐมนตรีประจำกระทรวงต่างๆ จนมาถึงได้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ดังนั้นการอยู่ในการเมืองเป็นเวลานาน เขามีปัจจัยหรือหลักการใดในการเป็นนักการเมืองมืออาชีพ ที่ประสบความสำเร็จ ไม่ร่ำรวยเงินทอง ไม่ได้มาจากตระกูลเก่าแก่แต่อย่างใด เป็นเพียงคนธรรมดาที่ต้องการเข้ามาเล่นการเมือง ไม่มีฐานอำนาจทางการเมืองมาก่อน แต่สามารถนำหน้าบุคคลที่มีอำนาจการเงิน มีชื่อเสียง ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าเขาใช้หลักเกณฑ์ใด ในการก้าวขึ้นมาสูงถึงระดับนี้ จึงเป็นที่น่าสนใจ และน่าศึกษา เพื่อเป็นตัวอย่างความเป็นประชาธิปไตย ในประเทศอย่างแท้จริงในหลักการที่ว่าบุคคลใดที่มีคุณสมบัติหรือมีอุดมการณ์ สามารถเข้ามาทำงานเพื่อชาติได้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการและบทบาททางการเมืองของนายบรรหาร ศิลปอาชา ก่อนดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

3. การดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลขึ้นผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายบรรหาร ศิลปอาชา ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการและบทบาททางการเมืองของนายบรรหาร ศิลปอาชา ก่อนดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และนำข้อมูลค้นพบที่ได้มานำเสนอในเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ข้อมูลที่ได้มาจากการวิจัยเอกสาร (Document Research) และจากอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก ซึ่งมีวิธีการศึกษาดังนี้

3.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้ทำการรวบรวมข้อมูล และการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) อันได้แก่ เอกสารทางวิชาการ บทความเอกสารรายงานการประชุม หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร หนังสือที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ และจากอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เลือกรวบรวม จัดประเภท หมวดหมู่ของข้อมูล และนำเสนอต่อไป การรวบรวม และค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) และจากอินเทอร์เน็ตได้มุ่งเน้นรวบรวมข้อมูลในประเด็นสำคัญๆ ดังนี้ คือ

(1) ติดตามความเคลื่อนไหว ในด้านต่างๆ ของกลุ่มพรรคการเมือง กลุ่มนักการเมืองอย่างต่อเนื่อง ผ่านสื่อประเภทต่างๆ โดยรวบรวมจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ และจากอินเทอร์เน็ตที่นำเสนอข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวกับสมาชิกพรรคการเมืองต่างๆ หรือกลุ่มนักการเมืองในช่วงเวลาต่างๆ ให้ได้มากที่สุดเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

(2) รวบรวมเอกสาร ทางวิชาการ ตำรา บทความ ผลงานวิจัย เอกสารรายงานการประชุม และจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพล กลุ่มนักการเมือง รวมทั้งที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของนายบรรหาร ศิลปอาชาในการเมืองในประเทศและต่างประเทศ นโยบายสาธารณะต่างๆ โครงการต่างๆ มาใช้ประกอบในการวิจัย

(3) รวบรวมหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

(4) รวบรวมเอกสาร ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี ที่นำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ ได้แก่ ทฤษฎีและแนวความคิดผู้นำทางการเมือง และ ทฤษฎีสถานการณ์ทางการเมือง มาใช้ในการประกอบการวิจัย

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายบรรหาร ศิลปอาชา โดยจะวิเคราะห์จากกรอบแนวคิด คือ ภาวะผู้นำ และสถานการณ์ทางการเมืองที่ทำให้นายบรรหาร ศิลปอาชา ขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีดังนี้

4.1 ในด้านปัจจัยด้านผู้นำ นั้นจะแบ่งได้ 9 ประการดังนี้

(1) นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นผู้มีความสามารถในการเป็นผู้นำ ซึ่งมีอำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ของตน เป็นผู้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ที่ได้รับมอบหมาย เป็นผู้ได้รับความเกรงใจและ เป็นที่ยอมรับของบุคคลทุกฝ่าย หรือ มีบุคลิกในการเป็นผู้นำที่มีวาทศิลป์ในการเจรจาใจสังเกตได้จากการที่นายบรรหารฯ ใช้วาจาในการเจรจาต่อรองต่างๆ เป็นผู้ที่มีรู้จักเลือกใช้คนที่มีความสามารถ โดยที่มองออกว่าบุคคลใดมีความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งที่ตนจะนำมาใช้ในงานต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม มีคนรอบข้างคอยช่วยเหลือในยามคับขันต่างๆ อย่างดี มีระบบข้อมูลที่ดีเพื่อใช้ข้อมูลในการตัดสินใจอย่างถูกต้องและรวดเร็ว

(2) นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นคนที่เฉลียวฉลาด มีไหวพริบปฏิภาณที่ดีในการกระทำต่างๆ ก่อนกระทำการใดๆ ก็จะใช้ดุลยพินิจอย่างรอบคอบ สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ทันที่และมีเหตุมีผล มีความรู้รอบตัวสูงในเรื่องต่างๆ เช่น รู้เรื่องเศรษฐกิจโลก เศรษฐกิจรอบตัวภายในประเทศ รอบรู้เรื่องการเงิน การศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ เพราะเป็นผู้แสวงหาความรู้ตลอดเวลาจึงทราบสถานการณ์โลกรอบข้างอยู่เสมอ

(3) นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นผู้ที่มีความกล้าหาญ กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ กล้ารับผิดชอบ กล้าที่จะเปลี่ยนแปลงโดยไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลหรืออำนาจมีดใดๆ ไม่มีความเกรงใจพรรคพวกเดียวกัน กล้าที่จะฝ่าฟันอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศโดยที่ไม่กลัวเสียตำแหน่ง และเมื่อตัดสินใจแล้วก็กล้ายอมรับผิดชอบ มีความเข้มแข็งและเด็ดขาด ไม่หวาดหวั่นไหว ทำด้วยความสุจริตใจ กล้าได้ กล้าเสียในทุกๆ เรื่องที่เป็นเรื่องดีต่อประเทศชาติและประชาชนในประเทศ

(4) นายบรรหาร ศิลปอาชา มีความแน่วแน่ที่จะอุทิศตนมารับใช้ประเทศชาติ ยอมเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสังคม มีความใจกว้างที่จะรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายอยู่เสมอเช่นปัญหาในพรรคชาติไทยต่างๆ หรือปัญหาระหว่างนักการเมือง รวมทั้งปัญหาระหว่างพรรคก็ยอมรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายเพื่อที่จะได้หาทางออกร่วมกันอย่างสมานฉันท์ อีกทั้งนายบรรหาร ศิลปอาชา ชอบลงมากลุกคลีกับประชาชนอย่างใกล้ชิด รับฟังเรื่องราว ความทุกข์ยากของประชาชนโดยตรงจึงแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและอย่างรวดเร็วตามที่ประชาชนเดือดร้อน และต้องการให้แก้ไข อีกทั้งมีความขยันขันแข็ง ไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากระหว่างปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ที่ตนได้รับมอบหมายอย่างสุดกำลังในหน้าที่นั้นๆ

(5) นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรม มีความยุติธรรม ไม่คอร์รัปชัน พยายามหาคนดีคนเก่งเข้ามาร่วมงานอยู่เสมอ ไม่เห็นแก่พรรคแก่พวกของตน ใช้หลักคุณธรรมในการบริหารเป็นหลัก รวมทั้งวางตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงาน หรือ บุคคลทั่วไป

(6) นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นผู้ที่มีความสามารถและประสบการณ์สูงในการบริหารประเทศ ในการแก้ปัญหาต่างๆ ของประเทศโดยสั่งสมมาเรื่อยๆ ตั้งแต่การเป็นนักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกวุฒิสภาผู้แทนราษฎร เลขานุการพรรค รัฐมนตรีประจำกระทรวงต่างๆ หัวหน้าพรรคชาติไทย ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใด นายบรรหาร ศิลปอาชา ก็ล้วนแล้วแต่เก็บเกี่ยวประสบการณ์เพิ่มมากขึ้นไปเรื่อยๆ จนนำมาสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในที่สุด

(7) นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นผู้ที่แก้ปัญหาต่างๆ อย่างรวดเร็ว ไม่ชักช้า อึดออดถูกจุดตรงตามสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิด เป็นผู้นำที่มีความกระฉับกระเฉงกระตือรือร้น ที่มีการแก้ปัญหาที่ฉับไว ต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น สามารถแก้ไข สถานการณ์ต่างๆ ได้ทันเหตุการณ์และรอบคอบ

(8) นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นผู้ที่มีการตั้งเป้าหมายในการทำงานก่อนกระทำการใดๆ เสมอ มีความหนักแน่น มั่นคงที่จะดำเนินการไปตามแผนนั้นๆ ที่ตั้งไว้ โดยที่ไม่ว่าจะเปลี่ยนผู้ที่มาปฏิบัติงานอย่างไร แผนที่ตั้งเป้าไว้นั้นจะต้องมีผู้ดำเนินการต่อจนแล้วเสร็จเสมอ มีความคิดที่จะพัฒนาประเทศไม่ยอมให้ใครมาโน้มน้ำหนัก โครงการที่ดีต่อประเทศ โดยที่ไม่ว่าจะเป็นผู้มีอิทธิพลใดก็ตาม

(9) นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ต้องการเปลี่ยนแปลงประเทศชาติให้ไปสู่สิ่งที่ดีใหม่ๆ อยู่เสมอ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดค้นสมัย เป็นคนมองการณ์ไกลกว่าคนอื่น จนบางครั้งก็สามารถคาดการณ์ทางการเมืองก่อนที่จะเกิดล่วงหน้าได้เพื่อที่จะได้หาวิธีรับมือกับสถานการณ์ล่วงหน้าได้อย่างทันทั่วทั้งที่

4.2 ปัจจัยด้านสถานการณ์

ในส่วนปัจจัยด้านสถานการณ์ที่สำคัญทางการเมือง แบ่งตามเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น 2 เหตุการณ์ดังนี้

(1) เส้นทางการเมืองของนายบรรหารเกิดขึ้นพร้อมๆ กับประวัติศาสตร์การเมือง ครั้งสำคัญของประเทศ คือ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เหตุการณ์นี้ที่ส่งผลในทุกด้านของชาติทำให้การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เปลี่ยนแปลงอย่างมาก ซึ่งสภาพบ้านเมืองและสภาพสังคม ณ ห้วงเวลานั้น ก็จะพบว่า บ้านเมืองกำลังขยายตัวไปสู่ความเจริญอย่างมาก เมื่อมีความเจริญมากขึ้น ผู้คนมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ฐานจำนวนชนชั้น กลางของประเทศได้ขยายตัวเพิ่มขึ้น จำนวนคนมีความรู้ และได้รับการศึกษามากขึ้น เสียงเรียกร้องถึงประชาธิปไตยจึงเพิ่มขึ้น เพราะความเจริญกำลังขยายตัวออกมา แต่การเมืองการปกครองถูกกดทับไว้ เหตุการณ์ 14 ตุลา จึงเกิดขึ้น เวลานั้นเองนายบรรหาร ก็ได้ปรากฏขึ้นในทำเนียบนามการเมือง ระดับชาติเป็นครั้งแรกเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี อยู่ได้ 9 เดือนก็ลาออก แล้วก็มาเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ไม่นานก็ลาออกไปสมัครผู้แทนราษฎร

(2) เหตุการณ์พฤษภาทมิฬในช่วงระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 เหตุการณ์ที่ถูกลืมไปจนมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตของประชาชนนั้น ยุติลงได้ด้วยพระบารมีปกเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีรับสั่งให้ พลเอก เปรมฯ นำ พลเอก สุจินดา และพลตรี จำลองฯ เข้าเฝ้าฯ หลังจากนั้น 10 มิถุนายน พ.ศ. 2535 ปรากฏชื่อ นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน ได้แก้ไขรัฐธรรมนูญให้นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้งแล้ว หลังจากนั้นนายกรัฐมนตรีอานันท์ฯ จึงประกาศยุบสภา จัดให้มีการเลือกตั้งอีกครั้งในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 ซึ่งพลอากาศเอก สมบุญ ลาออกจากหัวหน้าพรรคชาติไทย พลเอก ชาติชายฯ ปฏิเสธที่จะกลับมาเป็นหัวหน้าพรรคชาติไทยโดยแตกตัวออกไปตั้ง แกนนำพรรคหลายคนได้ขอให้เรียกประชุม กรรมการบริหารพรรค เพื่อเลือกหัวหน้าพรรคและพลตำรวจเอก ประมาณ อติเรกสาร ขึ้นเป็นหัวหน้าพรรคหลังจากการเลือกตั้งหนนั้น นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี 2 ปีเศษ รัฐบาล ชวน หลีกภัย นั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายอย่างที่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพรัฐบาล เช่น พรรคพลังธรรมได้เปลี่ยนตัวรัฐมนตรี โดยเอาคนนอกพรรคเข้ามาร่วม 2 คนจาก 11 คน ทำให้ถูกพรรคที่เป็น ส.ส. 21 คน ไม่รวมสังฆกรรมด้วย พรรคความหวังใหม่มีความเห็นแตกต่างจากพรรคประชาธิปัตย์ ในเรื่องประเด็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น พรรคชาติพัฒนาเปลี่ยนจุดยืนเข้าร่วมรัฐบาลแทนพรรคความหวังใหม่ ขณะที่พรรคชาติไทยก็ได้ปรับบทบาทการเมืองใหม่ด้วยการเปลี่ยนหัวหน้าพรรคจาก พลตำรวจเอก ประมาณ มาเป็นนายบรรหาร ศิลปอาชา ผลเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538

พรรคชาติไทยได้เสียงมากที่สุดในสภาคือ 92 ที่นั่ง พรรคชาติไทยเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลชุดที่ 51 นายบรรหาร ศิลปอาชาจึงได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 21 ของประเทศไทย 13 กรกฎาคม 2538

5. การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จะเห็นได้ว่าในด้านพัฒนาการและบทบาททางการเมืองของนายบรรหารนั้น มีการพัฒนามาโดยตลอด โดยสังเกตได้จากการที่นายบรรหารฯ มีการพัฒนาทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเป็นนักการเมืองท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลขานุการพรรค รัฐมนตรีประจำกระทรวง ต่างๆ หัวหน้าพรรคชาติไทย จนนำมาสู่การขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งสอดคล้องกับแบบการสำรวจ ประชามติเพื่อสอบถามความเห็นของบุคคลระดับสูงทั้งในวงการบริหารและราชการ เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับ นายกรัฐมนตรีในอนาคต ภาพพจน์ของนายชวน หลีกภัย คณะรัฐมนตรีหรือเบื้องหน้า มติชน (2536) ว่าต้องมีคุณสมบัติ ใหญ่ๆ ที่นักบริหารอยากได้จากผู้นำประเทศของเขาจะแบ่งออกเป็น 9 ประการ คือ 1) ผู้มีประมุขศิลป์ 2) ผู้ฉลาด เฉลียวรอบรู้ 3) ผู้กล้าหาญและเข้มแข็ง 4) มีความพร้อมและอุทิศตน 5) ผู้มีคุณธรรม 6) ผู้มีความสามารถและ ประสพการณ์ 7) ผู้นำเด็ดเดี่ยวและฉับไว 8) ผู้หนักแน่นมั่นคง 9) ผู้มีความคิดสร้างสรรค์

ในส่วนปัจจัยด้านสถานการณ์ที่สำคัญและที่ผลให้นายบรรหาร เปลี่ยนแปลงจากตำแหน่งหนึ่งไปสู่อีก ตำแหน่งหนึ่ง ที่มีบทบาทสำคัญทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนก วงษ์ตระหง่าน (2528) ในเรื่อง การเมืองในระบบประชาธิปไตยไทย ที่ว่าสถานการณ์ทางการเมืองเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมาก ในคุณสมบัติของผู้นำ เพราะผู้นำย่อมขึ้นกับสถานการณ์ในช่วงเวลานั้นๆ ด้วย โดยแบ่งตามเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น 2 เหตุการณ์ดังนี้

(1) เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เหตุการณ์นี้ส่งผลให้นายบรรหารได้ปรากฏขึ้นในการเมือง ระดับชาติเป็นครั้งแรกเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี อยู่ได้ 9 เดือนก็ลาออก แล้วก็มาเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ไม่นานก็ลาออกไปสมัครผู้แทนราษฎร

(2) เหตุการณ์พฤษภาทมิฬในช่วงระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 เหตุการณ์นี้มีผู้บาดเจ็บ และเสียชีวิตของประชาชนนั้น ยุติลงได้ด้วยพระบารมีปกเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หลังจากนั้น 10 มิถุนายน พ.ศ. 2535 นาย อานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แก้ไขรัฐธรรมนูญให้นายกรัฐมนตรีมาจากการ เลือกตั้ง หลังจากนั้นจึงประกาศยุบสภา จัดให้มีการเลือกตั้งอีกครั้งในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 นาย ชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี 2 ปีเศษ โดยที่พรรคชาติไทยก็ได้ปรับบทบาทการเมืองใหม่ด้วยการเปลี่ยนหัวหน้าพรรคเป็นนาย บรรหาร ศิลปอาชา และในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 พรรคชาติไทยได้เสียงมากที่สุดในสภาคือ 92 ที่นั่ง พรรคชาติไทยเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลชุดที่ 51 นายบรรหาร ศิลปอาชา จึงได้เป็นนายกรัฐมนตรี

ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์

1) ประชาชนธรรมดา ที่มีพื้นฐานทางครอบครัวที่ไม่ได้ร่ำรวย หรือไม่ได้มีฐานะทางการเมืองมาก่อนก็สามารถพัฒนาการเข้าสู่เส้นทางทางการเมืองจนประสบความสำเร็จขึ้นดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ต่างๆ ทางการเมือง จนนำมาสู่การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

2) พัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทย หรือบทบาทพรรคชาติไทยในช่วงตั้งแต่ นายบรรหาร ศิลปอาชา เข้าสู่เส้นทางทางการเมืองจนถึงขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แสดงให้เห็นถึงการความเป็นประชาธิปไตยใน

ประเทศโดยที่ยุคก่อนๆ ผู้นำจะเป็นมาจากการถูกแต่งตั้ง ส่วนตั้งแต่ยุคของนายบรรหาร ศิลปอาชา จะเป็นการเลือกตั้งอย่างชัดเจน

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่องการขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของนายบรรหาร ศิลปอาชา โดยศึกษาในด้านพัฒนาการบทบาททางการเมือง และปัจจัยด้านสถานการณ์ของนายบรรหาร ศิลปอาชา นั้นจะเห็นได้ว่า นายบรรหารเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติความเป็นผู้นำอยู่ในตัวเอง จึงทำให้ผ่านอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ พัฒนาความสามารถและเรียนรู้ในตำแหน่งต่างๆ ที่ตนได้รับจนได้รับความยอมรับจากบุคคลที่ร่วมปฏิบัติหน้าที่ด้วยกันในทุกครั้ง ส่วนด้านสถานการณ์ทางการเมือง หรือการสนับสนุนจากพรรคชาติไทย ผู้ดำรงตำแหน่งสูงกว่าทางการเมือง ผู้อาวุโสทางการเมือง ที่ให้ความเมตตา พลังจากภายนอกรัฐสภา เช่น ประชาชนในจังหวัดสุพรรณบุรี มีส่วนอย่างมากในการช่วยให้ นายบรรหาร ศิลปอาชา ขึ้นสู่ตำแหน่งสำคัญต่างๆ ทางการเมือง รวมถึงการขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการขึ้นสู่ตำแหน่งสำคัญทางการเมืองต่างๆ
- 2) ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพกับกลุ่มนักการเมือง หรือพรรคการเมือง โดยการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก
- 3) นำการวิจัยนี้ไปศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในพรรคจนขึ้นสู่ตำแหน่งสำคัญทางการเมือง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีขอขอบพระคุณ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง ผศ.ดร.อาชญูทช เนติชนกุล รศ.ดร.วัลลภ รัฐนัตรานนท์ ผศ.ดร.ธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ และขอบคุณพรรคชาติไทย ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและบทบาททางการเมือง รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองต่างๆ ที่นายบรรหารประสพระหว่างปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ กับผู้วิจัยอย่างต่อเนื่อง

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณอาจารย์ประจำภาคทุกท่านที่ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำและสถานการณ์การเมืองและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องให้ผู้วิจัยมาโดยตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

กนก วงษ์ตระหง่าน. (2543). การเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย

สุชุม นवलสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ์. (2543). การเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย

รามคำแหง